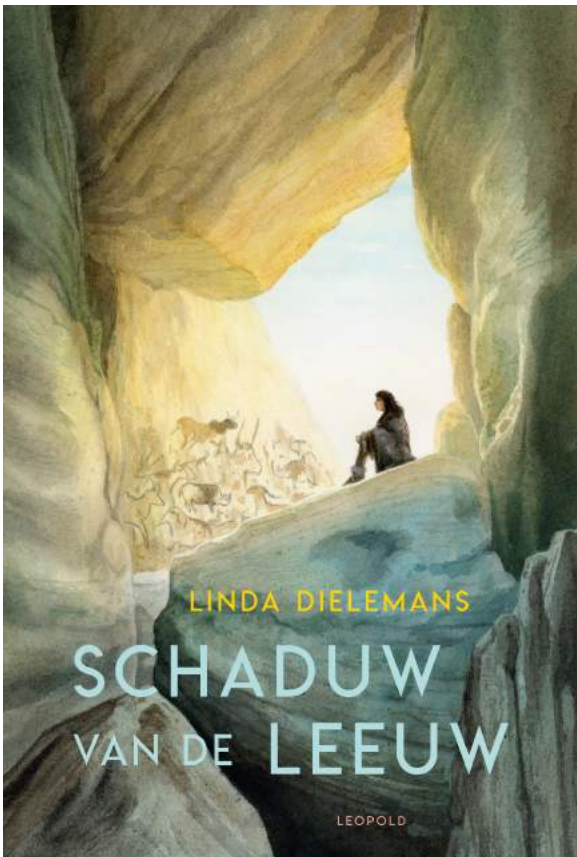

LESBRIEF | SCHADUW VAN DE LEEUW

HET BOEK

Schaduw van de leeuw

Auteur: Linda Dielemans

Omslagillustratie: Martijn van der Linden

ISBN: 978-90-258-7525-1

Scherpe tanden blonken in zijn bek. Zijn ogen waren geel met een kleine, zwarte pupil.

Intelligente ogen. Gevaarlijke ogen.

28.000 jaar geleden. Gewapend met niets dan haar speer reist Joeni over de eindeloze vlakte, waar de wind altijd waait en waar mammoeten, rendierkuddes en grottenleeuwen leven.

Verstoten door haar stam gaat ze op zoek naar de waarheid achter haar dromen, die voorspellen wat komen gaat, soms met rampzalige gevolgen...

Geïnspireerd door grotschilderingen van tienduizenden jaren geleden voert Linda Dielemans je mee naar de verre prehistorie.

KRINGGESPREK

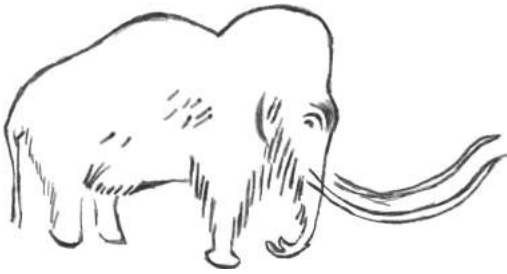
- Laat het omslag zien. Vraag de leerlingen of ze een idee hebben waar het boek over gaat. In welke tijd zou het zich afspelen? Laat ze raden. Vertel daarna dat het boek (inderdaad) gaat over mensen die tienduizenden jaren geleden leefden. Vraag de leerlingen of zij zich kunnen voorstellen hoe hun leven zou zijn als zij in de prehistorie zouden leven. Wat dragen ze? Wat eten ze? Hoe wonen ze? Zou het gevaarlijker zijn dan nu? En waarom wel of niet?
- Joeni en haar stam moeten zelf jagen om aan hun eten te komen. Hoe zou het zijn om te jagen? Wat moet je dan kunnen? Zou jagen gemakkelijk zijn? Wat voor spullen gebruikten jagers?
- Joeni wordt verstoten door de stam. Wat vinden de leerlingen hiervan? Is het belangrijk om bij een groep te horen? En wat als je het gevoel hebt dat je er niet bij hoort? Kun je daar iets aan doen? En hoe kun je ervoor zorgen dat iedereen een deel van de groep is?

TIP

Kijk naar de aflevering van het [Klokhuis](#) over jagers en verzamelaars. Hadden de leerlingen het bij het juiste eind?

GESCHIEDENIS EN ARCHEOLOGIE

1. Lees hoofdstuk 2 (bladzijde 17 t/m de witregel op bladzijde 21). Joeni droomt dat de

mammoeten komen. Dat betekent dat de stam in de woongrotten kan blijven. Waarom zou dat het geval zijn? Laat de leerlingen in duo's onderzoek doen naar de mammoet.

Wat voor dier was dat? Waarom was het dier zo belangrijk voor de stam?

De resultaten van het onderzoek mogen de leerlingen verwerken in een collage met een mengeling van tekeningen en - belangrijke - woorden. Laat ze hun collage presenteren aan de klas.

2. Lees bladzijde 69 over het moment dat Joeni en haar stam weggaan uit hun woongrot:

Joeni keek nog een laatste keer om zich heen in de woongrot, waar iedereen zo lang gelukkig was geweest. Rond de haard lagen de scherven van gebarsten kookstenen en verkoolde botten. Ze zag afgedankte huiden, kapotte manden van gras, gebroken bijlen en botsplinters van lang geleden gemaakte speerpunten. Rode stippen, en golven en lijnen sierden de wanden.

Dit zijn dus de sporen die wij achterlaten, bedacht Joeni, niet uit te wissen door sneeuw of mos zoals de sporen van de kudde. Wat zullen de mensen die na ons komen van ons vinden?

Dit fragment zegt iets over het tweede beroep van de schrijfster. Kunnen de leerlingen raden wat dat is? Geef ze de kans om te raden. Vertel dan dat de schrijfster (inderdaad) archeoloog is. Weten de leerlingen wat een archeoloog doet? Praat hierover.

ARCHEOLOOG VOOR EEN DAG

Nodig: • *scherven van een moderne vaas of kopje*
• *schilderstape en/of porseleinlijm*

1. Geef de leerlingen in groepjes van 2 scherven van een moderne vaas of kopje.
2. Zeg de leerlingen dat ze de scherven aan elkaar mogen plakken. Puzzelen maar! Welke schat hebben zij gevonden?

TIP

Bekijk samen [deze video](#) waarin Linda Dielemans uitlegt hoe ze aan de inspiratie kwam voor haar boek *Schaduw van de Leeuw*.

3. Een archeoloog komt veel te weten over vroeger door onderzoek te doen naar overblijfselen uit het verleden. Bijvoorbeeld door te kijken naar de grottekeningen die gemaakt zijn door onze voorouders. Op die tekeningen staan vaak dieren afgebeeld. Zo weten we dat er vroeger mammoeten waren. Laat de leerlingen een grottekening namaken. Gebruik bruin papier en wasco in de kleuren zwart, bruin, oranje en geel.

TIP: maak zelf eitempera, een oude verfsoort. Meng hiervoor pigment, eigeel en water tot een verfpapje. U kunt ook verf maken met (rode) oker en water of houtskool gebruiken.

TIP

Net echt: doe alsof je in een grot bent. Verduister de ruimte en plak het papier op de muren van het klaslokaal of onder de tafels. De kinderen ervaren zo hoe het is om op muren of plafonds te tekenen.

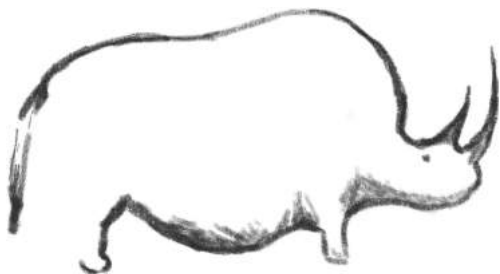
GEEN ZIN IN VIEZIGHEID?

Een handafdruk op een muur schilderen kan ook zonder verf. Kijk maar naar dit filmpje. Met een beetje oefenen kunnen de leerlingen dit ook zelf. Met het rietje en het bekertje in één hand en de andere hand op papier.

Experiment

Op een rotswand kun je niet gummen, het moet in één keer goed. Kunnen de leerlingen in één keer (met één lijn) iets tekenen? Dit mag ook iets bekends zijn.

KLIMAATVERANDERING

In de ijstijd was het veel en veel kouder dan nu. De wereld heeft inmiddels meerdere klimaatveranderingen gehad. Dankzij de ijstijden konden mensen zich verplaatsen naar andere delen van de wereld (vliegtuigen waren er natuurlijk nog niet ;-). Kijk met de leerlingen naar dit filmpje over hoe Nederland eruitzag in de ijstijd. Praat daarna samen over de klimaatveranderingen van nu. Wat kunnen de gevolgen daarvan zijn? Hoe zou Nederland er over 100 jaar uit kunnen zien als het klimaat blijft veranderen? Is dat goed of slecht? Vraag de leerlingen wat wij kunnen doen om dit tegen te houden.

TIP: Laat de leerlingen een poster maken die mensen stimuleert hun gedrag aan te passen, om klimaatverandering tegen te gaan. Hang ze op rondom de school.

KUNST EN CULTUUR

In het boek is een belangrijke rol weggelegd voor de dromers. Dromers denken na over de betekenis van hun dromen en voorspellen zo wat er gaat gebeuren. Zij zetten hun handafdruk in de grotten en tekenen hun dromen op de muur. Ook nu houden veel mensen zich bezig met de betekenis van dromen. Onderzoekers zeggen dat je in je droom je eigen gedachten bekijkt. Dat je in je droom gebeurtenissen verwerkt van de afgelopen dag of al nadenkt over belangrijke beslissingen die je moet maken.

Ook Joeni wil graag dromersleerling worden. Ze droomt vaak over de leeuwenman. Lees het fragment over haar eerste droom (bladzijde 5). Vraag de leerlingen wat zij denken dat deze droom betekent.

Opdracht

Vraag aan de leerlingen of zij vannacht gedroomd hebben. Wat voor droom was dat? Was het een spannende droom? Of juist grappig? Willen ze hun droom delen? Hebben ze een idee wat hun droom kan betekenen? Vraag een paar leerlingen hiernaar.

Enkele zaken die dromen kunnen betekenen (het is leuk om dit met de leerlingen op internet op te zoeken):

- Achtervolgd worden: je maakt je zorgen om iets in je dagelijks leven.
- Eten: een leuke droom over eten betekent dat je gelukkig bent. Ben je volgepropt, dan ben je misschien bang voor iets.
- Vallen: je bent bang om iets te verliezen.
- Vliegen: als je vrij kunt vliegen, zul je snel je doel bereiken, maar droom je over iets dat je tegenhoudt tijdens je vlucht, dan kan het zijn dat je niet zo veel zelfvertrouwen hebt.

DROMEN TEKENEN

Laat de kinderen hun droom visualiseren. Gebruik hiervoor houtskool en papier. Als het houtskool wordt uitgeveegd, kunnen de leerlingen een dromerig effect creëren. Als de tekeningen klaar zijn, worden ze uitgewisseld met hun buurman of buurvrouw. Deze bekijkt de tekening en schrijft achterop wat zij denken dat de droom betekent. Vraag wat leerlingen om hun bevindingen te delen met de klas.

TIP

Lees eerst bladzijde 149 tot en met de witregel op bladzijde 151, waarin Joeni leert haar dromen te begrijpen en waarin ze leert hoe ze haar droom goed kan tekenen.

RITUELEN

Lees het stuk over de Verbinding voor (bladzijde 77 tot en met 80). Jerrick van de andere stam brengt een bakje met geel pigment. Het geven van een gift is een vast ritueel. Dit doen we in onze cultuur bij bijvoorbeeld verjaardagen, huwelijken of geboortes. Joeni krijgt een beeldje van Jerrick. Daarmee laat hij zien dat hij haar als zijn vrouw wil. Zo zijn er veel meer rituelen. Wat is bijvoorbeeld jullie klassenritueel bij binnenkomst? En voor wat betreft het eten? Pauze-tijd? Bespreek dit met de leerlingen voordat je met de opdracht aan de slag gaat.

Opdracht

Laat de leerlingen in groepjes van 4 een nieuw klassenritueel bedenken. Daarvoor moeten ze onderstaande stappen doorlopen:

1. Beantwoord de vraag: wat is het doel van het ritueel? Wat willen de leerlingen met dit ritueel gaan bereiken? Willen ze een wens vervullen? Of een ritueel om steeds nieuwe vrienden te maken? Een ritueel waarbij je elkaar iets laat zien wat je heeft verwonderd in de afgelopen week?
2. Wanneer moet het ritueel plaatsvinden? Elke dag? Een keer per week? Een vaste dag per maand? Of jaar?
3. Hoe gaat het ritueel eruitzien? Is er altijd een lied of een dans bij? Worden er kaarsen gebrand? Een ritueel blijft goed hangen als er steeds stappen worden herhaald.
4. Bedenk een symbool voor je ritueel.
5. Bedenk hoe je iedereen gaat betrekken bij je ritueel. Zorg er dus voor dat iedereen het belangrijk en leuk genoeg gaat vinden. En dat heeft met je doel te maken.

Als de leerlingen klaar zijn, mogen ze hun ritueel presenteren in de klas. Stimuleer de leerlingen om het ritueel ook echt uit te voeren.

TIPS RITUELE DANS

Een mooi voorbeeld van een ritueel is de dans van de jacht (bladzijde 159-162), waarin Joeni de jagers in een dans laat zien wat hen te wachten staat. Zij reageren op haar in de dans. Zo bereidt de stam zich voor op de jacht. Willen de leerlingen een rituele dans voorbereiden? Zeg dan dat ze kunnen denken aan mimiek (hoe kijken ze), gebaren, klanken (schreeuwen of joelen) en stampen. Kijk ter inspiratie eens naar de haka van de Maori.

TIP

Linda Dielemans weet heel veel over de ijstijd. Kijk voor extra informatie vooral ook op haar eigen [website](#).